

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

Titulus XIV. De Dolo & Contumacia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62656)

perspicua ratio; quia hujusmodi dolus fraude & injuriâ vacat; cum sit pars Prudentiæ, S. Thomas 2. 2. q. 55. art. 4. eoque utentis intentio non ex malitia consilium capiat, alterum ut decipiat: sed potius, ut sibi, alterive, aut Reipublicæ proficit, *can. Dominus, 23. q. 2. Tholosan. Synag. Lib. 22. cap. 13. n. 2.*

2. Alium, usu multò frequentiore, & hâc Rubricâ propositum, quòd ex mala fide procedat, vocabant Dolum Malum, qui l. 1. cit. §. 2. à Labeone JCT. esse dicitur *Omnia calliditas, fallacia, machinatio ad circumveniendum, fallendum, decipiendum alterum adhibita* Quæ definitio, licet ad eum præcipuè dolum pertineat, qui in negotiis & contractibus admittitur, eum tamen, quò committuntur maleficia, non excludit; nam & apertâ vi perpetrata cædes ac rapina fallaciam & machinationem præviam, aut comitem adjunctam habent; non minùs, quàm fraude gesta negotia, etiam ipsa ex nocendi animo facta dolò censeantur. Comitti ergo talis dolus in & extra contractus aliòsque similes actus potest.

3. In contractu commissus, vel hunc præcedit, eique causam dat, alterum, si dolus abesset, eum non initurum, dolosò consiliò, & persuasionibus inducendò ad contrahendum: vel in contractum incidit, hunc inire aliàs volentem in pretio, aut alio quopiam circumveniendò.

4. Dolus contractui causam dans aliquando versatur circa ipsam ejus substantiam, sive aliquid, ad quod contrahentes intentionem suam restringunt, aut saltem ex communi hominum, Jurisve præsumptione vel dispositione restringere creduntur: sicut contingit, cum emptor à venditore vitrum obruditor pro gemma: cujusmodi error undecunque proveniat, contractum omni Jure irritò reddit; quia ex parte contrahentis, circumventi ac de-

cepti, inducit errorem circa ipsam rei, vel emptæ, substantiam: circa quam veritas error consensum, ad contractus cujuscunque valorem essentialiter requisitum, excludit, l. *Si per errorem 15. ff. de Jurisdic. §. 1. Non idcirco 9. C. de J. & F. 7. Lessius Lib. 2. de J. & F. cap. 17. n. 27. Palao tract. 14. disp. 2. p. 5. n. 6. & Haunold. Tom. 3. de J. & F. tract. 8. n. 67.*

Aliquando in contractu admissus, versatur circa ejus circumstantiam, vel qualitatem solummodo accidentalem, sive tale aliquid, ad quod contraheutum intentio non restringitur, nec restringi usu communi solet, aut Juris præsumptione dispositione censeatur: sicut contingit, cum emptori hornum seu novum vinum à venditore malitiosè obruditor pro veteri: cujusmodi dolus aliquando contractum præcedit, eique causam dat; aliquando in eum incidit. De Accidentali hoc dolo

Dubium & satis latè patens controversia est, an eò initi contractus de Jure subsistant. Pro cujus resolutione probè notanda est, Jure prodita & magno DD. consensu approbata distinctio inter contractus; horum enim quidam sunt Bonæ fidei, ut Emptio, Venditio, Locatio, Conductio, Permutatio, Commodatum, Depositum, Pignus, Mandatum, Societas: qui eorùmq; & alia quædam Judicia bonæ fidei nuncupantur; quòd in iis iudex ad rigorem conventionis non adstrictus, ex æquo & bono pro una parte contra alteram pronuntiandi, & quantum ab una alteri præstari oporteat, æstimandi decernendique habeat facultatem, licet in conventioni non sit expressum: dummodo id exprimi æquitas postulasset, vel permisisset, §. *In bona 30. Instit. de Actionibus §. 1. Quia tantundem 7. ff. de Negot. gest.* Alii contractus sunt stricti Juris, ut

Juris, ut Promissio liberalis, Stipulatio, Donatio, Mutuum, Feudum, Emphyteusis: qui eorumque & §. *Actionum* 28. *Instit. de Action.* non enumerata judicia pleaque stricti Juris vocantur; quod in iis iudex non ita liberam æstimandi habeat facultatem, sed pronuntiare debeat secundum rigorem & verba conventionis, ut reum conventum in id, quod expressè conventum est, nec in plus, vel aliud valeat condemnare, *arg. l. Quia cit. § l. Si in stipulatu* 126. §. 2. *V. Superest. ff. de V. O. Molina Tract. 2. de J. & J. disp. 259. n. 2. Harprecht §. Actionum cit. n. 15. & 16. Manzius in §. In bona 30. Instit. de Actionib. n. 1. & Haunold. Tom. 2. de J. & J. Tract. 8. n. 54.* Hòc præmissò, de contractu dolo celebrato

7. Convenit inter DD. primò, neque bonæ fidei, neque stricti Juris contractus Jure etiam Positivò irritatos ob dolum, in eos solummodo incidentem, Sylvester *V. Culpa*, n. 9. Molina *Tract. cit. disp. 352. n. 10. cit.* Lessius *n. 28.* Palao *n. 25.* Zoccius *in ff. de Dolo*, n. 12. & alii, id desumentes *ex l. Si quis 9. pr. ff. de Dolo § l. Julianus* 13. §. 4. & 5. *ff. de Actionib. empri.* secundum quos textus in bonæ fidei contractum incidente dolo circumventus actionem habet ex ipso contractu. Unde, hunc Jure validum esse, legitimè infertur; quia, invalidus esse nequit contractus, ex quo ipsi propria actio descendit. Ratio est; quia, cum talis dolus non afficiat intentionem contrahentis, eò absente contractum initur, non modò consensum non tollit, sed neque contractus causa dici potest, ut ratio non fuerit eum irritandi vel rescindendi: etsi dolo deceptus, ut dictum, ex ipso contractu actionem habeat adversus decipientem ad præstandum, quanti suà interest, dolum non intervenisse, *l. Julianus cit. pr.*

In contractum stricti Juris incidente

dolo circumventus, licet actionem ex ipso contractu descendente non habeat, agere tamen de dolo & petere potest; ut deceptor ad illius, quod suà interest, restitutionem compellatur, *l. Et eleganter* 7. §. 3. *ff. de Dolo, ubi Bruneman. n. 9.*

Convenit inter eos secundò, nullo dolo circa circumstantiam & qualitatem accidentalem commissò, illum, tam bonæ fidei, quàm stricti Juris, contractum irritum esse Jure naturali, *citr. Lessius n. 28. Palao n. 8. & Haunold. n. 83.* quia dolus eoque inductus error circa qualitatem aut aliud quidpiam accidentale, cui contrahentis intentio non adstringitur, consensum voluntarium non tollit; cum, si hunc tolleret, pro irritis habendi essent innumeri contractus & plurima matrimonia, *vg. quæ inita sunt cum persona, dolosè fingente se nobilem, divitem, virginem, cum talis revera non sit; quæ illatio adversatur communi sententiæ pleborumque alicujus nominis ac notæ DD. magnò numerò congestorum à Sanchez Lib. 7. de Matr. disp. 5. n. 18.*

Convenit tertio, Jure etiam Positivo, irritos non esse, dolo circa aliquid accidentale commissò celebratos contractus matrimonii Carnalis, & Spiritualis, initi per professionem Religionis à sede Apostolica approbatæ, *vg. si sponsa se nobilem, vel opulentam mentiat, aut novitius occultum corporis vitium, vel morbum dolosè tegat; quia, hòc ipsò, quòd ad hujusmodi qualitatem vel circumstantiam contrahentium intentio non restringatur, dolosa ejusmodi jaclantia vel occultatio consensum non excludit, ut de aliis DD. magnò numerò relatis ostendit Sanchez de Matrimonio Carnali Lib. 7. disp. 5. n. 18. de Spirituali verò seu professione Religiosa Lib. eòdem disp. 37. n. 53. & statuetur infra Lib. 4. tit. 1. n. 214.*

Convenit inter eosdem quartò, etiam

L I 3

alios

alios saltem stricti Juris contractus ipso Jure irritos non esse, quantumvis ejusmodi dolus præcesserit eisque dederit causam, ut delimitur ex *l. Dolo §. C. de Inimil. stipul. §. 1. Instit. de Exceptionibus*: quò loco utroque ex stipulatione dolò obtenta obligationem & actionem nasci, disertè habetur, luculentò indicio valoris; cùm ex actu nullo ad agendum efficax obligatio nasci non possit.

Ex Stipulatione tamen agens exceptione doli mali submoveri potest, *l. §. cit. Ubi Interpp. & ceteri DD. nemine, quod sciam, discrepante.*

¶ I. Dissensio autem maxima inter eos est de contractibus bonæ fidei; hos enim, si præcedat, eisque causam det à contrahente commissus ejusmodi dolus, ipso Jure irritos esse, cum Bartolo in *l. Et eleganter cit. pr. n. 9. & Panormit. inc. Cùm dilecti 3. de Empt. & Vendit. n. 6.* defendunt Sylvester *V. Culpa n. 9.* Covarruvias in *Reg. Possessor p. 2. §. 5 n. 6.* Molina *cit. disp. 352. n. 2.* Gaill. *Lib. 2. Observat. 2. n. 6.* Harprecht in *§. Actionum cit. n. 20.* Perez in *C. de Dolo n. 6. & RR. Legistarum sententia communis, fundata palmaribus in speciem textibus l. In causa 16. ff. de Minorib. cujus §. 1. à minore, dolo circumvento contracta societas nulla pronuntiat: cui consonant *l. Et eleganter cit. minoris dolo circumventi venditionem, & l. Ea verò 3. §. 3. ff. Pro socio, eandem societatem ipso Jure nullius momenti esse pronuntiantes, si dolo malo, aut fraudandi animo inita sit: & ratio redditur; quia fides bona contraria est fraudi & dolo.**

¶ 2. Sed, licet textibus his bonæ fidei contractuum, prævio dolo initorum, nullitas non solum reddi probabilis, sed planè evinci videatur, in Theoria tamen etiam probabile, & in Praxi verius est, eos, quando insolubiles non sunt, rescissioni

quidem obnoxios: at ipso Jure non omnino, saltem ex parte decipientis, irritos esse, ut cum Glossa in *§. 1. cit. V. Efficax, de Except. sistent Ignens in Reg. Contractus §. 5. in 6. n. 150.* Lessius *cit. cap. 17. n. 31.* Laiman, *Lib. 3. tract. 4. cap. 5. n. 6.* Palao *cit. p. 5. n. 19.* Haunold, *cit. Tract. 2. n. 86.* & Pirthing *ad hanc Rubric. n. 6.* suum hunc sensum fundantes in Jure & ratione. Ex illo allegant *l. Si dolo §. C. de Rescind. vendit.* ubi dolò obtenta venditio rescindi jubetur, non obicurò argumentò valoris; cùm, quòd nullum est, nequeat rescindi: ex *l. Rem alienam ff. de Contrab. empt. §. 1. Qui vas 48. ff. de furtivis*: quarum prior rei alienæ, utique venditoris dolò obtruit, emptio tenet: posterioris *§. fin.* fur pretii pro re furtiva accepti dominus fieri asseritur. Rationem pro Praxi potissimum militantem adornant; quòd, cùm etiam bonæ fidei contractus prævio dolò obtenti, etiam adversà parte statuente, irriti non sint Naturali, & ab ipso Positivum Jus aperte non divertat, sed propter textus, non minus pro, quàm contra ipsorum valentem militantes; ambiguum sit, ad evitandum à primævo Jure recessum & correctionem, id, quòd Naturali obtinet, etiam statuendum sit de Jure Positivo, *arg. c. Cùm expedit 29. pr. de Elect. in 6. §. 1. Praxipimus 32. in fine, C. de Appellat.*

Neque hanc rationem infringit quòd in rem hanc adducti textus commoda patiuntur expositionem; cùm *l. de Dolo §. cit. de Rescissione de facto tantum, & l. la traditionis retractatione: l. Rem alienam cit. de hujusmodi re, ab ignorantia bonæ fidei venditæ, valeat exaudiri, & l. Qui vas cit. §. fin. de venditionis valore aut nullitate nihil: sed solummodo rei furtivæ pretium furtivum non esse, asseritur; quia nihilominus ratio illa vim habet; cùm; quia elaboratis hisce planior & verior*

varisimilior est ante redditus earum intellectus: tum verò; quia etiam non desiderantur expositiones, quibus in contrarium adductarum legū vis debilitetur; quia imprimis istis non exprimitur, an qui intervenit dolus, contractus substantiā afficiat, vel circa aliquid accidentale versetur. Deinde; quia ad expositionem, quā adversarii *l. de Dolo cit.* obijciunt, referri & dici potest, *ll. pro talium contractuum nullitate adductis*, istos quoad effectum duntaxat irritos censeri; cum, licet deceptor etiam invitatus ad contractus, dolo suo obtenti observantiam, si deceptus velit, adstringatur, eò tamen non obligetur iste: & propterea, oppositā à decepto doli exceptione, vel actione adversus decipientem institutā, iudicis autoritate valeat ac debeat rescindi; ut contractus perinde, ac si ab initio irritus fuisset, nullius momenti evadat, ut præter alios *DD. cit.* advertunt laudati Lessius *n. 31.* Haunold. *n. 92.* & Pirrhing *n. 7.* quorum hac de re sensus non solum Juri Naturali magis consentaneus, sed etiam publico bono expediens est, ad coercendam improbitatem deceptorum: qui ita aliquando astutiā suā & quò alios circumvenerunt, dolo capti, in eo, in quo delinquant, puniuntur.

15. Dubium secundò est de valore contractus, cui causam dedit prævius dolus, non à contrahentium altero, sed utroque ignorante, ab aliquo tertio commissus. Qui, si afficiat ipsam substantiam contractus, istum procul dubio irritum reddet, propter defectum consensūs, quem hujusmodi dolus in contrahente eo decepto, inducit. Si verò circa qualitatem aut aliud quidpiam accidentale versetur, eò initus & ab utraque vel altera solum parte impletus contractus neque irritus ipso Jure, neque etiam ad decepti libitum obnoxius est rescissioni: sed deceptus de

dolo adversus decipientem agere poterit ad id, quod suū interest, sive ut ex dolo eius ad contrahendum persuasione emergens damnum & lucrum etiam cessans resarciat, *citt. Molina n. 14. Lessius n. 33. Palao n. 22. & Haunold n. 95. id defuentes ex l. Et eleganter cit. pr. § 1. Si proxeneta 2. ff. de Proxenetis.* Ratio est; quia contrahentium neuter sibi reservare præsumitur jus resiliendi à contractu, ad quem, utriusque bonā fide initum, dolo vel culpā alicujus tertii est inductus; cum, si hoc præsumeretur, etiam suomet errore deceptus pro hoc casu resiliendi jus reservatum prændere posset, & recedere à contractu, magno præjudicio commercii humani; quia, si hoc liceret, plurimi contractus expositi essent discrimini rescissionis; & ad commercium illud stabilendum plurimum conferens contrahentium securitas vacillaret.

Etsi verò hæc ita sint, casu tamen, quò contractus à contrahentium neutro impletus & res adhuc integra est, etiam dolo tertii circumvento ab illo recessum permittunt *DD. cit.*

Porro ei, qui dolosā persuasione, aliāve machinatione deceptus ad contractum sibi damnosum inductus est, antequam contractus impletus & executioni mandatus est, competit exceptio Doli mali, quā deceptorem ad contractus impletionem agentem submoveat, *l. fin. ff. de Dolo. l. Si quis 36. ff. de V. O. § 1. Dolo §. C. de Inutil. stipul.* quæ exceptio perpetua est & semper competit, §. *Perpetua §. Instit. de Except.* etsi actio de Dolo certo tempore, scilicet biennio, à doli commissi die computando, finiatur, *l. fin. C. de Dolo § 1. Parè §. §. fin. ff. de Doli mali except.* ubi hujus inter exceptionem & actionem discriminis ratio redditur; quòd in actoris potestate sit, quando jure suo utatur: is autem, quocum agitur, sive

reus,

- reus, non habeat potestatem, quando conveniatur. Si verò contractus jam sit impletus, adversus decipientem ei competit Actio de dolo, l. 1. *pr. ff. de Dolo*, quæ petit; ut deceptor restituat rem ipsam dolo obtentam: vel, si hanc nequeat, ejus aestimationem & interesse: quæ Actio à Præ-tore prodita est in subsidium, hoc est, defectum alterius Actionis, puta in integrum restitutionis, Actionis in factum, Redhibitoria &c. eum, si alterius dolo circumventus rem, illiusve aestimationem & interesse consequi valeat aliâ speciali actione, Actioni de dolo regulariter locus non sit, l. 1. §. 4. *ff. & l. De dolo 2. C. de Dolo*; quia actio de dolo gravis est ac famosa; cum reo ob dolum condemnato perpetuæ ignominia nota inuratur. Quæ etiam causa est, cur Actio hæc sine prævia causæ cognitione non sit indulgenda, l. *Et eleganter 7. §. 3. ff. de Dolo* ubi ea & doli exceptio à LL. Interpp. latè declaratur.
25. II. *Ex mendacio:*
 26. III. *Ex actis contra Jura:*
 27. IV. *Ex omissione ejus, quod ex officio debet:*
 28. V. *Vel alia obligatione præstari debet:*
 29. VI. *Ex lesione, præsertim enormissima:*
 30. VII. *Ex nimia cautela & insoliti clausula:*
 31. VIII. *Ex actus occultatione:*
 32. IX. *Ex locupletatione cum damno alieno:*
 33. X. *Ex emptione in fraudem creditorum:*
 34. XI. *Ex emptione vel mutuo dano malè pecuniam consumptivo:*
 35. XII. *Ex instrumenti non plenatatione, &c.*
 36. *Præsumptiones doli contrarium præsumptionibus tolluntur.*

20. Extra contractum & similes actus commissus dolo distinguitur in varia Maleficia: quorum, quæ Ecclesiastici aut Mixti fori sunt, ad *Lib. 5.* rejectâ explanatione, hoc locò de eo duntaxat dolo, qui actoris aut rei contumaciâ in Judicio committitur, agemus.

ARTICULUS II. De Doli Mali Probatione.

SUMMARIUM.

21. *Dolus alius Verus, alius Præsumptus est,*
 22. *Et diversi utriusque effectus.*
 23. *Dolus non præsumitur, sed probandus est,*
 24. I. *Ex actu illicito:*

Dolum Malum DD. partiuntur in Verum & Præsumptum. Verum Menochius *Lib. 5. præsumpt. 3. num. 7.* & Tuschus *Prædic. V. Dolus, conclus. 574. n. 11.* eide dicunt, quem Jus ipsum statuit; quod verum ac manifestum censetur id, quod ex legis vel canonis præsumptione habetur; Præsumptum autem, quem prudens iudex desumit ex indicis & conjecturis, quæ Jure expressâ non leguntur. Aliam utriusque doli explanationem dant Bartolus in l. *Quod Nerua 32. ff. Depositi, n. 14.* Corrafius *Lib. 4. Miscell. cap. 1. n. 2.* & Molina *Tract. 2. de J. & J. disp. 293. n. 4.* & Verum aiunt, quando fallaciam & machinationem ad decipiendum alterum scienter & de industria adhibitam ex propria confessione vel manifestis & indubitatis indicis constat, l. *Dolum 7. C. de Dolo*: quando verò ejusmodi fallaciæ & machinationis indicia urgentia quidem, sed non ita

non ita manifesta apparent, dolum Præsumptum vocant.

Atque hæc Doli partitio, licet Jure
 22. prodita non reperiatur, probè tamen nota
 nda est propter notabiles & diversos utriusque effectus; cum in futurum remitti nequeat dolum verus, valeat autem præsumptus *l. Si unus 27. §. 3. ff. de Pactis & l. Illud §. ff. de Pact. dotat. Felinus in c. Fraternitatis 17. de Test. & attest. num. 7.* Minor adversus dolum verum in integrum non restituitur, *l. Si ex causa 9. §. 2. ff. de Minoribus*, restitui autem valeat adversus dolum præsumptum, *Oddus p. 2. de Restit. in integ. q. 2. n. 12.* Justa causa non excuset à dolo vero, *l. Si is qui 2. C. Si minor se major. dix.* licet excuset à præsumpto, *Menoch. Recup. possess. remed. §. n. 49.* ad rei condemnationem sufficiat dolum verus, non sufficiat autem præsumptus: nisi ex vehementissimè urgentibus & delicto proximis indicibus sit præsumptus, iuxta dicenda *hòc Lib. tit. 23. n. 24.* *Menoch. præf. 3. cit. à n. 10. & Corral. cap. 1. cit. n. 2.* His præmissis

23. Explorati Juris Regula est, Dolum in dubio non præsumi, sed indicibus, coniecturis ac præsumptionibus probandum ab allegante, *l. Dolum cit. & c. fin. de Reventiat. in 6.* Ratio obvia est; quia qui libet naturâ suâ bonus præsumitur, *c. fin. de Præsumpt. & l. Merito §. 1. ff. Pro socio*; ac proinde dolo proximum suum non circumvenisse; cum enim dolum consistat in fallacia & machinatione, ad alterum decipiendum tendente, *l. Jurisgenium 7. §. 9. ff. de Pactis & l. 1. §. 2. ff. de Dolo*, in delictum & crimen vergit, *l. Tutor 3. §. 5. ff. de Suspect. tutor. & l. 1. §. 5. ff. de O. & A.* delictum autem & crimen non præsumitur, sed ab allegante probari est necesse; & quia later in animo, cuius cogitationes & intentiones soli Deo cordium Scrutatori cognitæ sunt, *Clement.*

Exivi 1. §. Rursus, de V. S. deficiente confessione eius, qui doli arguitur, probatio defumenda ferè est ex indicibus, coniecturis ac præsumptionibus, l. Dolum & c. fin. cit. Menoch. de Præsumpt. Lib. 1. q. 58. n. 10. & Farinacius Prax. Criminal. q. 89. n. 16. Cui Regulæ vel maximè locus est, quando is, qui doli arguitur, valde probus & honestus, atque adversus hominè frugi & benevolum, vel sanguine, aliâve necessitudine coniunctum dolum est commissus: uti & cum dolum committenti damnum & incommodum, aut nullum vel exiguum lucrum & emolumentum affert, nullâque doli causa apparet, *Cravetta Consil. 8. n. 4. & 19. Consil. 319. n. 6. & 13. & Menoch. præf. 3. cit. à n. 17.*

Permulta autem sunt & magnò numero à DD. referuntur indicia & coniecturæ, ex quibus dolum à lege vel homine præsumi ac probari solet: quarum singulæ, quantâ vi in occurrentibus casibus polleant, arbitrio iudicis, actuum circumstantias ponderantis, committendum, cum *Farinac. q. cit. n. 25.* ait *Bruneman. in l. Dolum cit. n. 3.* Earum nonnullas notatu digniores & in praxi frequentius occurrentes attingere iuvabit.

24. A proposito itaque Regula excipitur & dolum præsumitur Primò ex actu naturâ suâ illicito; cum enim quis hominem vulnerat, vel occidit: cum verbò factòve naturâ suâ iniuriosò proximum lædit, dolo id fecisse, præsumitur, si contrarium non probeatur, *l. 1. C. ad L. Cornel. de Sic. & l. Si non convicij 5. C. de Injuria, cit. Mascard. de Probat. concl. 551. n. 10. Menoch. n. 45. & Tulch. Concl. 573. n. 29.* Ratio perspicua est; quòd, cum dolum & proximum lædendi vel iniuriandi animus à sensu & intellectu nostro in se & directè non attingatur, sed coniectura de commenda sit ex actibus externis, istorum qualitate ac circumstantiis, quoties hu-

M m iusmo

jusmodi actus ad læsionem & injuriam tendit, lædendi injuriandive animus dólusque non abesse intelligatur, l. 1. l. Si non convicij cit.

25. Secundò, dolus præsumitur ex mendacio, l. Et eleganter §. §. fin. si id lucrì causà quis dixerit, & v.g. ad hæreditatis repudiationem alterum induxerit, illam vilem, aut valde onerata m ære alieno asserendò, aut se vel alterum quasi idoneum commendàrit, l. Quod si §. 1. Si quis affirmaverit §. §. 1. ff. de Dolo, aut falsis qualitatibus scienter expressis impetràrit rescriptum, c. Super literis 20. de Rescript. Ratio est; quia mendacium prohibitum est Jure naturali & Divino, Os, quod loquitur mendacium; occidit animam, Sapient. cap. 1. V. 7. & Perdes omnes, qui loquuntur mendacium, Psalm. 5. V. 7. Eadem ferè, quæ mendacii, ratio est veri ad negotium pertinentis reticentiæ; quòd asserere falsum & verum reticere paria reputentur, l. Presbyter §. C. de Episc. & cleric. Anchoran in c. Cum dilectus 20. de Accusat. n. 10. sic enim, sicut expressione falsitatis, sic & veritatis, de Jure & stylo Curia exprimentæ, scienter factà suppressione fraudem præsumi & rescripta vitari, liquet ex c. Super literis cit. ibi, Per fraudem & malitiam; & cum altero contrahens, dolò eum circumvenisse, intelligitur, si taceat & occultet aliquid v.g. quòd res feudalis, subjecta restitutioni &c. fit: quod si expressisset, contractum alter verisimiliter non iniisset, Alexand. Lib. 4. Consil. 109. à n. 10. & cit. Mascard. n. 32.

26. Tertio ex actis contra Jura, Reg. Qui contra 82. in 6. hoc est contra legis vel canonis prohibitionem: ut, cum rem, quam scit prohibitam alienat; à pupillò sine autoritate tutoris, l. Pro emptore 2. §. 1 §. ff. Pro emptore vel prædium à minore emit sine decreto judicis, l. Omnes 2. C. de His, qui ven. etat. Si Ecclesiæ rem

immobilem vel pretiosam sine justa causa vel canonicis solennitatibus comparet vel distrahat, c. 1. c. Tuauuper §. C. de his, que à Pralat. si beneficium Ecclesiasticum accipiat de manu laici, can. Demcepti, 16. q. 7. & c. Præterea 4. de Jure patronat. vel pro collatione exigat vel exhibeat pecuniam, c. Non satis §. c. Cum in Ecclesià §. 9. &c. de Simonia: si notarius in testamento, vel instrumento alio, Jure præscripta solennia omittat, l. Jubemus 29. C. de Testam. in his enim, sicut & in eo, qui in contractu aliòve actu loci statuto præscriptas formulas non observat, dolus præsumitur; quòd, cum actiones suas ad Juris, hoc est, legum, canonum, statutorum normam conformare omnes teneantur, c. 1. de Constitut. & l. Leges §. C. de LL. qui suas his non conformant, fide non bonà, sed dolò agere videantur, Aciat. de Præsumpt. Reg. 30. præf. 3. n. 2. Menoch. h. cit. à n. 78.

Quartò, ex omissione ejus, quod facere quis officii & muneris sui ratione tenetur, l. Dolo 41. ff. ad L. Falciã, ut letivus domino suo, cum posset, auxilium non ferens adversus occisores, l. 1. §. 34. ff. ad S. C. Syllan. emptor item sibi motum venditori denuntiare in tempore negligens, l. Si fundo §. 1. §. 1. ff. de Empt. tutor pupilli bona in inventario non describens, quòd rem pupilli non, ut ratio muneris sui poscebat, diligenter ac fideliter gerere & administrare videatur, Berouus Lib. 1. consil. 141. n. 18. citat. Mascard. n. 24. & Menoch. n. 66.

Quintò, si quis non præstet, quod promittit, & non faciat, ad quod se novit obligatum, l. Si procuratorem §. §. 2. & l. Dolus 44. ff. Mandati, non solummodo negligenter: sed ex proposito & consilio animi, ut, cum implere promissionem, reddere depositum, aut alteri obligationi satisfacere requisitus, nullà justà causà recusat,

culat, l. 1. §. 22. ff. *Depositi*; quod hoc periniquum sit & naturali Juri adversetur, s. 1. §. 1. ff. *de Pactis, citi*, Mascardus n. 38. & Menoch. n. 63.

29. Sexto, ex læsione enormi sive ultra justam æstimationis dimidium, l. *Si superstitis* §. *V. Sane, C. de Dolo*; quod ea adversetur legi naturali ac divinæ, caventi, *Ne quæ supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum*, 1. *Thessal. cap. 4. v. 6. C. 1. de Empt. & vendit.* Quare non solum in contrahentibus, si alter alterum, sed in arbitris quoque, etiam iis, quibus *Provi videbitur* pronuntiandi potestas facta est, si partium alteram enormiter læserint, dolus præsumitur, *citi*. Cravetta *Consil. 1. 42 n. 22.* Mascard. n. 30. & Gaill, *Lib. 1. observat. 147. n. 8.* Si verò læsio enormissima sit, puta, si fundus, cujus justum pretium bis mille trecenta sunt, millenis: domus, cujus justa æstimatio sunt ter mille quingentā; mille & quingentis empta fuisset: si quis ad fideicommissum valde amplè pro exigua quantitate cedendum inductus ab aliquo fuisset, dolus verus seu manifestus, ac notorius commissus intelligeretur; quod, quando læsio cum excessu tam immodico facta appareat, omnis bona præsumptio cesset, *citi*. Mascard. n. 28. Menoch. n. 70. & Bruneman. in l. *Si superstitis citi*, n. 7.

30. Septimo, ex nimia cautela & diligentia, quæ actui adhibetur, l. *Si quis sub conditione* §. ff. *de Conditi. insti.* sic enim, licet aliàs superflua cautela non nocere dicatur, quando tamen ea, & clausulæ omnino insolitæ in contractuum aliorumque actuum instrumentis adhibentur, fraudem ac dolum arguunt contrahentis, earum adminiculū sibi prospicientis, *arg. can. 1. pr. dist. 41. Baldus in l. Si quis citi.* & Menoch. *citi. præf. 3. n. 103.* sicut contra dolus non præsumitur in eo, qui solitum quid facit, l. *Quid sit* 17. §. 12. ff. *de*

Ædil. Edict. Sic etiam venditioni aut mutuo appolita pacta insolita contractus illos de iniquitate usuraria suspectos reddunt, c. *Ad nostram* §. *de Empt. & vendit.* & c. *Illo vos* 4. *de Pignori.* ut, si pecuniam mutuanti rei frugiferæ oppignoratæ fructus donentur, vel mutuo in favorem creditoris adjiciatur juramentum, cum promissione non petendi ab illo absolutionem, Decianus *Lib. 1. Consil. 2. n. 37.* Tuschus *V. Usurarius, conclus. 346. n. 5.* & Menoch. *Lib. 3. præf. 122. n. 67.*

31. Octavo, ex negotii occultatione, puta, cum quis clam sive in loco occulto vel tempore nocturno facit, quod palam & interdiu fieri debet, aut solet, *arg. l. fin. ff. de Ritu nupt.* sicut contra bona fides præsumitur in eo, quod publicè & interdiu est factum; nam, *Qui malè agit, odit lucem*, Joan. *cap. 3. v. 20.* sic enim beneficium Ecclesiasticum, quod proximè vacaturum expectabatur, clam permutans, id fraude ad viam expectanti præcludendam fecisse, præsumitur; *Glossa in c. Univ. V. Occulta. Ut benef. sine diminut. Sin c. Univ. V. Fraude, de Rev. permitt. in 6.* Sic in eo, qui viā non rectā, sed inconsuētā, per anfractus & diverticula ad negotium tractandum accedit, dolus præsumitur l. *Si fiscales* 7. *C. de Navicular.* nisi rectam viam declinandi probabilem habeat causam v. g. ut infidias sibi structas &c. evitet, Perez *ad Rubr. citi. C. ad l. citi.* Bruneman. uterque n. 3. cujusmodi causā teclūsā hanc doli præsumptionem in mulieribus, minoribus, rusticis procedere, *citi*. Mascard. n. 46. & Menoch. n. 109. observant.

32. Nonò, si quis locupletari scienter quærat cum jactura & damno alieno, l. 1. §. 15. ff. *Depositi* & l. *Si quis mancipiis* 17. §. 4. ff. *de Insti. acti.* ut, si quis aliena occupet, præsertim si id vi faciat; vel, si consumat res alienas, ut in suam verat utilitatem, l. *Nepennius* 41. §. 1. ff. *de Re judic.*

judic. Ratio est; quia id adversatur Juri Naturali *l. Jure natura 206. ff. de R. J. exceptis casibus*, quibus jure suo quis ob utilitatem publicam privatur, ut in usucapione seu prescriptione contingit, *Decius in l. Jure cit. n. 6.*

33. Decimò, si quis à debitore, ad fraudandos creditores vendente, emat, postquam, ne emeret, ei denuntiatum fuit à creditoribus, aut hos ei denuntiaturus, aut venditionem eorum fraudem spectare scivit, *l. Ait Prator 10. §. 3. ff. Qua in fraud. credit.* quòd etiam hujusmodi emptio Juri naturali repugnet, *cit. Mascard. n. 57. Menoch. n. 81. & Bruneman in l. cit. n. 5.*

34. Undecimò, si quis emat, aut mutuum det ei, quem scit pecuniam malè consumpturum, hoc est, alearum aliòve simili lusu perditurum, donaturum scortis, in popinis absumpturum &c. *l. Si verò 12. §. 11. ff. Mandati & l. Si quis, cum sciret 8. ff. Pro emptore*; quòd hujusmodi emptioe & mutuo perverfis moribus ansa & fomentum præbeatur; ideo enim, si quis prodigo, etiam nondum declarato, sciens illum malè consumpturum, quid credat, repetitionem non habet *arg. §. 11. cit. & l. fin. §. 1. ff. Quorum rer. act. non dat. & contractus inter collutores & in prohibito lusu celebrati irriti sunt, l. Alearum 3. & l. fin. C. de Aleator. Farinac. Prax. Criminal. q. 109. & Bruneman in l. Alearum cit. à n. 6.*

35. Duodecimò, si quis non edat totum instrumentum, quod edere debet, *l. Ubi exigitur 8. pr. ff. de Edendo, Lud. de Penna in l. Quemadmodum 7. C. de Agricol. & censit. n. 27. & cit. Mascard. n. 94.* ut, si quis solam ejus præfationem, omiſſà parte ejus substantiali, & aliquando etiam, si, istà edità, omitteret præfationem; quòd sicut judex non nisi lege tota, sic etiam non nisi instrumenti, vel saltem articuli, si id

plures habet, negotium, de quo agitur, concernentis, toto tenore inspecto, pronuntiare debeat, *l. Incivile 24. ff. de LL. & ibi Bruneman n. 1.* quia sæpe priora sequentibus dant intellectum, & à posterioribus præcedentia declarantur, aut limitantur: & proœmia frequenter appiunt legis vel dispositionis causam finalem vel impulsivam, *l. fin. ff. de Hæred. instit.* Plura indicia & conjecturas, doli præsumptionem fundantes, dabunt *cit. Penna in l. cit. Mascard. à n. 10. Menoch. à n. 45. & Tufchus à n. 2.*

Relatæ tamen aliæque doli præsumptiones non raro tolluntur & purgantur præsumptionibus contrariis, illum excludentibus: ut vel maxime est, quæ desumitur ex honestate, probitate, dignitate personæ, quam ad enervandam fraudis præsumptionem multum operari, nemo est, qui inficias eat, præsertim in actibus prohibitis lege solum humana, & nemini ullum, vel solum leve inferentibus nocuummentum, *Baldus in l. 1. C. Locati, in fin. & Menochius cit. præf. 3. n. 15.*

ARTICULUS III.

De Contumacia.

SUMMARIUM.

37. Etymon & definitio Contumacia:
38. Que diversimode ab in jus vocatâ,
39. Et, cessante justò impedimento, non comparentibus, verò aut factâ committitur.
40. Et à judice ad partem instantiam pernitur,
41. Condemnatione in expensis:
42. Præviâ tamen taxatione judicis:
43. Et juramentò petentis earum restitutionem,

44. Mandat

44. *Modus procedendi contra actorem ad simplicem,*
 45. *Et ad peremptoriam citationem contumaciter absentem.*
 46. *Actor contumax gravius punitur, quam reus,*
 47. *Et isto gravius delinquit.*
 48. *Modus, quò contra actorem post litem contestatam,*
 49. *Et contra reum ante eam contumacem proceditur.*
 50. *Reus aliquando personaliter in iuducitur:*
 51. *Aliquando coercetur Censuris:*
 52. *Aliquando absens condemnatur.*

37. **C**ontumacia, à *Contemnendo* nuncupata, in genere est quaecunque inobedientia, commissæ erga iudicem, vel alium superiorem, aliquid iubentem, Hostiens. in *Summa ad hanc Rubric. n. 1.* veluti, si quis, à iudice fatisdare, respondere, aliquid in iudicio exhibere, juramentum præstare iustus, dolò id facere recusat, Speculat. *Tit. de Contumacia, §. 1. n. 1. in fine.*

38. Specialius autem, & in propositæ Rubricæ sensu accepta est Inobedientia ejus, qui iudicè, hoc est, propositis tribus edictis, vel unò peremptoriò pro tribus citatus & in iudicium vocatus, nullàq; iustà causà impeditus, nec per se, nec per procuratorem comparet, c. *Cùm dilecti 6. V. Quapropter §. 1. Contumacia 53. §. 1. ff. de Re iudicata:* vel dolò facit, aut procurat, ne citatio ad se valeat pervenire, arg. *l. Ad ea 157. §. 1. ff. de R. J.* vel comparet quidem, sed iudicis iussui obtemperare renuit, aut sine ejus licentia, in factò negotiò, recedit, nec revertitur, *can. Cerrum est, 11. q. 3. c. Causam 3. hic §. 1. unica ff. Si quis jus dicenti &c.* Dixi imprimis, *Tribus vel unò peremptoriò;* quia ad unam alteramve sim-

plicem citationem non comparens, saltem reus, etsi propter inobedientiam possit puniri, in eum tamen, tanquam verè contumacem, nequit procedi, arg. à contrario ductò ex *l. Contumacia cit. §. 2.*

Deinde dixi, *Nullà iustà causà impeditus;* quia contumaciæ poenis obnoxius non est citatus, qui ob adversam valetudinem, ob majoris momenti negotium, vel occupationem, *l. In contumacia §. 2.* ob maris tempestatem, aut vim fluminis, ob incarcerationem, violentam detentionem, vel imperium superioris, *l. Non exigimus 2. §. 6. C. 9. ff. Si quis caus. in iud. fist.* ob locum non tutum propter inimicorum insidias, bellum, vel grassantem pestem, *Clement. Pastoralis 2. de Sent. & re iudic.* vel ob aliud simile impedimentum non comparet, Menoch. *de Arbitr. iud. casu 153. à n. 2.* Maranta *de Ord. Judic. p. 6. memb. 2. à n. 2.* & Berlich. *Practic. p. 1. conclus. 17. à n. 48.*

Potest autem litigator contumax esse duobus modis, verè aut fictè. Verè contumax dicitur, qui non comparet, cùm peremptoriæ citationis mandatum ei intimatum, vel ad ejus notitiam pervenisse, & comparere, si voluisset, potuisset, constat: qui, si insuper se comparere nolle contestatus sit, evidentè & notoriè contumax appellatur à Glossa in *Clement. Unic. V. Manifestè.* Fictè sive fictione, vel potiùs præsumptione & interpretatione Juris contumax dicitur, qui non comparet, cùm dubitatur, an citatio ad ejus notitiam pervenerit; quòd non personaliter præsentì: sed, eò absente, vel non inventò, ad domum, vel per edictum seu proclama, vel programma publicum sit facta; hujusmodi enim citatione factà, si in termino præfixo per se, vel per procuratorem non compareat, contumaciter abesse præsumitur: nisi postea iustà causà alle-

M m 3

sâ allegatâ moram purget, Glossâ *cit.* & Hostiens. *cit.* n. 1.

40. Porro ut, qui juridicè citatus non comparet, in contumaciâ pœnas incidat, necesse est; ut pars prælens ejus absentis contumaciam accuset, & in eum tanquam contumacem procedi petat, l. *Ad peremptorium* 68. ibi, *Ut primò quis petat, ff. l. Properandum* 13. §. 2. ibi, *Parte absentiam in. usante. C. de Judiciis* & l. *Consentaneâ* §. C. *Quomodo & quando judex*; quia in causis & negotiis civilibus de Jure adversus contumacem ad actum aliquem non proceditur, nisi ad instantiam & petitionem alterius partis, ut ex *ll. cit.* desumunt *cit.* Maranta n. 15, Gaill. *Lib. 1. observat.* 55. n. 6. & Petr. Barbosa in l. *Ad peremptorium cit.* n. 139. aded; ut, si absentis contumaciam à præsentem non accusatam conset, sententiam adversus absentem latam Interpres iste num. 142. pro nulla habeat cum Alexand. in l. *Unie. C. Ut, qua desunt advocat.* n. 10. & Jason in l. *Properandum cit.* §. 2. n. 5.

41. Variâ autem sunt pœnâ, quibus litigatoris in jus vocati contumacia coërcetur; & imprimis quidem, tam actor, quam reus, contumax parti adversæ in expensas & omnia damna, propter ejus absentiam ab emissâ vel insinuatâ citationis tempore illata, condemnatur, *e. Ex literis* 2. & c. *Cum dilecti* 6. utrobique in *fine*; & donec illorum restitutionem fecerit, à judiciali audientia removetur, l. *Sancimus* 13. *C. de Judicio*: cujus dispositionem in contumace etiâ minore & Prælato, imò ipsâ Ecclesia vel Monasterio procedere, cum Menoch. *de Arbitr. Lib. 1. q. 36. n. 1.* & aliis in l. *cit.* notant Barbosa n. 8. & Bruneman. n. 3. & desumitur ex *e. Ex literis cit.* ubi Canonici, sive istorum collegium in expensas ob contumaciam est condemnatum.

42. Quantumvis autem ob contuma-

ciam factas expensas designare debeat is, qui earum refectionem petit, judex tamen, ne fortè alteram partem plus æquò gravet, non nudâ istius assertione stare; sed eas taxatione, juxta negotii & circumstantiarum qualitatem moderatâ, ad æquitatem reducere &, priùsqvam petenti adjudicet, deferre ei de Jure debet juramentum: quò, se ita moderatis non minores expensas fecisse, aut damna passum fuisse, confirmet, l. *Sancimus cit.* cum *Auth. subjecta*, l. *Si quando p. C. Unde vi, & c. Super eo* 7. *de lra, qua vi metuetur.* Quod juramentum, cum non Affectionis, sed Veritatis, seu veræ æstimationis sit, non ut, quod de affectione præstatur, procedere: sed ut cætera veræ æstimationis juramenta, judicis taxationem subsequi debet; ne, si istam præcedat, & eò, quod petitum est, minus parti adjudicetur, vel is, qui majorem sibi deberi juravit, perjurii: vel injustitiâ arguatur judex, qui majorem quantitatem ei adjudicârit, Panormit. in *e. Super eo cit.* n. 3. Bartolus in l. *Si quando cit. n. 4.* & Covarruvias *Præf. cap. 17. n. 6. De Jure*, inquam; quia tribunalium Praxi expensas, judicis moderatione taxatas, alicubi sine juramento adjudicari, monet Berlich. *Præf. p. 1. conclus. 78. n. 69.* et si id alibi, hodie etiam, usu receptum testetur Wesenbet. apud *cit.* Bruneman. n. 12.

Deinde Actor, si post oblatum bellum, eoque propositam actionem, in jus vocatus, etiam in primâ & secundâ citationis termino, cessante legitimo impedimento, per simplicem citationem in jus vocatus non compareat, præterquam quod reo præsentem in expensis condemnatur, ad ulteriorem citationem non admittitur; nisi de comparando inpossibulum in judicio præstiterit idoneam citationem, *e. 1. junctâ Glossâ, V. Ad terminum in 6. & l. Eum quem temerè* 79. *ff. de Judicio.* Quod

45. Quod si ad trinam, vel huic æquivalentem unam citationem peremptoriè factam, contumaciter absit, à ju dice ordinario vel delegato peti potest; ut adhuc tribus vicibus, triginta dierum spacia complectentibus, citetur: eaque citatione factâ, ad prosecutionè causæ expectandus est per annum: intra quem comparens, priusquam audiatur, expensas, ob contumaciam à reo factas, exsolvere & per pigora, fidejussores &c. cautionem præstare debet, quòd se impofterum in judicio sistere velit, *Autb. Qui semel C. Quomodo & quando judex, Autb. Et qui jurat. C. de Bonis, Autb. jud. possid. &c. i. in 6.* Si vero toto hoc tempore (imò de Jure & in foro Ecclesiastico, in quo hujusmodi dilationes non solent concedi, ad primum terminum peremptorium) actor vel ejus procurator non compareat, judex, ad rei petentis instantiam, testes, aliàsque probationes recipere; & si de causæ meritis liqueat, ad sententiam definitivam procedere: vel, si de iis non satis liqueat, ipsum ab observatione judicii & ejus actionis instantia absolvere debet.

Si demum actor intra anni spatium non compareat, ab actione omnino cadit; ut perpetuum ei silentium imponatur, *Autb. Qui semel cit. & Novell. 112. cap. 3. in fine, Rosbach. Prax. Civil. Tit. 30. n. 18. & 19. Berlichius Practic. p. 1. conclus. 17. num. 7. Haunold. Tom. 5. de J. & J. tract. 3. num. 90. & 19. & Bruneman. in Autb. cit. à n. 5.*

46. Sed ista adversus contumacem procedendi ratio justò difficilior actori, & reo minùs, quàm ejus conditio exigit, favorabilis videri primò intuitu potest; quòd ex una, actor in judicio comparere non teneatur; cum invitus agere nemo cogatur, *l. Unica, C. Ut nemo invitus*: & propterea actoris absentia immeritò plectatur, præsertim graviùs, quàm rei: qui,

etsi in judicio conveniri etiàm invitus possit, *l. Judicium. §. ff. de Judicis*, nihilominus post legitimam citationem contumaciter absens punitur. Missione in possessionem ex primo decreto, adversario reum, non veram possessionem, sed solummodo detentionem & custodiam tribuente, *c. 1. junctâ Glosâ, V. Custodie & c. fin. De eo, qui mitt. in poss.* ex altera verò parte, actore non probante, reus, etiàm si nihil præstiterit, sit absolvendus, *c. & §. fin. de Jurejurando & l. Qui & accusare q. C. de Edendo*; ac proinde, cum actor contumaciter absens nihil probat, reum judex non tantùm absolvere ab observatione judicii: sed pro eo, etsi nihil probet, definitivè debeat pronuntiare.

Sed revera justò non minùs faveat reo: aut actorem magis gravat; quia Imprimis §. *& l. cit.* proditæ quasi Regulæ locus non est, quando actor omnino nihil agit: sed quando in judicio per se vel procuratorem præfens, legitimis dilationibus ad intentionem suam probandam datis, in ejus probatione defecit, ut cum Glosâ in *can. Decernimus q. V. Manifestum, 3. q. 9.* advertit Vivianus in *c. Causam 3. cit. pr.* Deinde; quia etiàm actor, licet ab initio à judicio abstinere ferè possit, secundùm *l. Unic. cit.* nihilominus, postquam obtulit libellum & ad ejus instantiam citatio ad reum venit, ad actionem ad finem usque prosequendam cogi potest; ne reus inaniter vexetur, per *c. Causam, Autb. & Novell. cap. 3. cit.* textus, Vivianus *ibid.* Demum; quia non immeritò graviùs actoris, quàm rei contumacia plectitur, cum; quia multò minor, quàm actoris, est contumacia rei; iste enim, ut dictum, invitus & sæpe non paratus in jus vocatur: contra actionem intentare vel omittere in actoris est potestate: tum verò; quia, ut insinuat, favorabiliores rei sunt, quàm actores,

actores, *l. Favorabiliores 125. ff. de R. J.*
& Jura ad absolvendū, quā ad condem-
nandum proniora, *l. Arrianus 47. ff. de O.*
U. A. Glossa in c. Causam, cit. V. Ad domum,
ubi Panormit. n. 15. & Gonzalez n. 3.

48. Si idem actor post litem jam contesta-
tam emaneat, & tempus instantiæ à facta
litis contestatione usque ad ultimum se-
mestre lapsum jam sit, ad petitionem ip-
sius rei tribus edictis, quorum quod-
libet olim decem (hodie triginta *Auth.*
Qui semel cit.) dierum spatium conti-
neat, citandus: & si in contumacia per-
severet, causæ ab eo contra reum propo-
sitæ merita discutienda: & si de alterius
jure liqueat, definitivè pronuntiandum
est; ut actori ad eandem causam & litem
instaurandam in posterum omnis aditus
præcludatur, arg. *l. Proverandum 13. §.*
3. C. de Judiciis. Si verò de alterius ju-
re non satis constet, reus ab observatione
judicii sive instantiæ est absolvendus; ut
actor expensis refusus litem instaurare de-
nuo possit, *l. Proverandum cit. §. 2.* ni-
si postea denuo contumax fiat, ut omni
jure suo cadat, juxta *cit. Novell. cap. 3.*
Zoefius in l. cit. §. 2. n. 34. & ibi Brunem-
man. à n. 20.

49. Reò ante litem contestationem con-
tumaciter absente, aliquando actor, ut
insinuatum est, mittitur in ejus bonorum
possessionem: aliquando eadem ejus bona
sequestrantur: de quorum contra eum
procedendi modorum priori 15. de po-
steriori 17. Tit. ex instituto agemus.

Quod si reus post litem contesta-
tam ita absens sit, multum interest, an de
meritis causæ & litigantium jure liqueat,
vel non; si enim, testibus aliisque proba-
tionibus receptis, de meritis causæ liqueat,
actore petente, contra illum, vel etiam
pro ipso ferenda est sententia definitiva,
c. A nobis 4. §. l. Consentaneum 8. in fine,
C. Quomodo & quando jud. cum; quia ju-

dex, de qua re cognovit, de ea etiam de-
bet pronuntiare, *c. Cum super 4. de Cau-*
sa possess. §. l. De qua re 74. pr. ff. de Ju-
dicis: tum verò; ut liti imponatur finis,
& partis malitosè absentis improbitate
ultra modum, & ipsam hominis vitam
non extrahatur, *l. Proverandum cit.* Si
autem de causæ meritis non liqueat, rei
litigiosæ vera possessio adjudicabitur ac-
tori, quæstione solum proprietatis reo
absenti reservatâ, *l. Consentaneum cit.*
quod tali casu judex nondum plene cog-
noverit, ac proinde definitivè super ea
pronuntiare non possit. *Vera,* inquam,
possessio, non sola detentio causæ rei ser-
vanda, sive istius custodia; quomodo in
rei, ante litem contestationem contumacia,
bona actorem mitti, dicemus ad *Rubri-*
cam proximè sequentem; cum enim post li-
tis contestationem contumacia major sit,
majorem, quàm ante eam commissâ, pœ-
nam promeretur, Panormit. in *c. Preu-*
cit. num. 3. & Vivianus in c. cit.

Idem reus aliquando ob minimam
contumaciam, saltem si bona, in quorum
possessionem actor mitti possit, non ha-
beat, & de fuga suspectus sit, vel ejus in
judicio præsentia ob qualitatem causæ
necessaria judici videatur, personaliter
apprehenditur, & in judicium ducitur in-
vitus: quod ex *l. Consentaneum cit.* delu-
mi solet: sed hoc, licet etiam asserat, in-
de tamen rectè desumi, negat Bruneman-
in *l. cit. n. 17.*

Aliquando suspensione ab officio &
beneficio punitur: & contumacià cre-
scente, omnino excommunicatur, *c. Veri-*
tatis 8. hic §. c. Pastoralis 11. §. Præterea,
de Offic. Ordin. Ad hanc tamen excom-
municationis pœnam hodie non facile, sed
tunc demum devenitur, quando adversus
contumacem fieri nequit alia executio re-
alis vel personalis, ex decreto S. Synodi
Triident. sess. 25. cap. 3. de Reformat. quod
experien-

experientia doceat, temerè, & levibus ex rebus inflictam contemni potius, quàm formidari.

§2. Demum aliquando, ut, cum per viam inquisitionis contra contumaciter absentem proceditur, testes aliæque probationes recipiuntur, & per sententiam ei infligitur pœna, quæ locum habet in

absentem: cujusmodi est privatio dignitatis, vel alterius beneficii, & depositio, c. *Veritatis est. in fine*; ne per contumaciam ejus delicta maneant impunita, contra textum c. *Ut fama 35. de Sent. Excommunicat. § 1. Ita vulneratus 51. §. 2. V. Ejusdem. ff. ad L. Aquil. Zoësius ad hanc Rubric. n. 4.*

TITVLVS XV.

De Eo, qui mittitur in Possessionem, causâ Rei servandæ.

SUMMARIUM.

1. <i>Istâ proceditur contra Reum contumacem:</i>	14. <i>Pramissâ pleniori causa cognitione.</i>
2. <i>Et Actor ex primo decreto,</i>	15. <i>Aliquando vera possessio primò decreto transferretur.</i>
3. <i>Praviâ summarîâ causa cognitione,</i>	16. <i>Actor, ab apprehensione rei dolò prohibitus, pro possessore habetur,</i>
4. <i>Si actio Realis, in rei petita,</i>	17. <i>Fictioe Juris, & quoad effectus.</i>
5. <i>Si Personalis intentata est, mittitur in aliorum Rei bonorum possessionem.</i>	18. <i>Reus, negans se rei dominum, hunc nominare debet.</i>
6. <i>Eâ missione Actor solam detentionem in Personali,</i>	19. <i>Si non nominet, quasi dominus convenitur.</i>
7. <i>Et in Reali etiam actione consequitur de Canonico:</i>	20. <i>Missio hæc locum habet in omni Actione,</i>
8. <i>Secundùm aliquos DD. etiam de Civili Jure.</i>	21. <i>Si isti, aut rei non repugnet.</i>
9. <i>Reus intra annum comparvens recuperat possessionem.</i>	22. <i>Locum tamen non habet in Matrimonio,</i>
10. <i>Sin, annò lapsò Actor verus rei possessor evadit,</i>	23. <i>Et beneficiis Ecclesiasticis,</i>
11. <i>In actione Reali sine novo decreto:</i>	24. <i>Quando super his Pætorio agitur.</i>
12. <i>Quò tamen in Praxi, secundùm aliquos, de Jure est opus.</i>	25. <i>Et locus est, cum super beneficio Recuperanda:</i>
13. <i>Idem interponendum est in actione Personali,</i>	26. <i>Non etiam cum Adipiscenda Possessorium intentatur.</i>

Contumaciter à judicio absentem reum compescendi, usu non infrequens & cæteris efficacius remedium

Nn

dium